

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Richardt del. Neumann, Grøve & Kattendahl lith.

C. A. Fensels forlag

J. W. Tegner & Kattendahl lith.

RODSTENSEIE,
fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

RODSTENSEIE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

Serregaarden Rodstenseje, hvis gamle Navn er Hovedstrup, ligger i Aarhus Amt, Hads Herred og Odber Sogn. I Begyndelsen af det 16de Hundrebaar tilhørte Gaarden Henrik Steen og hans Hustru Fru Else Nielsdatter, der i Aaret 1514 vedkjendte sig at have 3 Gaarde i Hads Herred, af hvilke de to laa i Voelstrup (i Hjørager Sogn) og en i Spøtterup (i Hjørager og Halling Sogne), hvilke de skulde beholde sin Livstid, hvorefter Gaarden igjen skulde komme til Bispestolen. S. A. gav Henrik Steen Biskop Erik Raas Skjødebrev paa Gaarden Vligaard i Odense Sogn og By, Hjørborg Herred. I Mitlen af samme Hundrebaar var Christen Steen Gaardens Ejer og fik 1540 eller 1550 Brev paa et Stykke Jord i Hovedstrup, hvoraf Afgiften blev svaret til Odber Kirke. Aar 1573 i Juni Maaned fik Sognepræsten i Odber kongelig Bevilling paa at nyde Styk og Landgilde af en Jord, som brugtes til Hovedstrup og yde en Afgift til Kirken, efterdi han mente at kunne godtgjøre, at Landgilden fra gammel Tid af havde fulgt Odber Præstegaard, dog kun indtil den Præstegaard i Tvenstrup (nu Odber Sogn), der hidtil havde ydet sin Landgilde til Sognepræsterne i Odber, men ved Pant var kommen derfra, atter kunde vorde indløst. Kort derefter kom Hovedstrup under Kronen og ophørte dermed for en Tid at være Herregaard. I April 1581 fik Gaardens Ejer Oluf Brokkenhus nemlig ved Mageliste med Frederik den anden Seiber Kloster imod at afløse Hovedstrup, der i Skjødet kaldes hans og hans Hustrus Arvegods. Med Gaarden og dens Stove fulgte i Odber Sogn, Hovedstrup By 5 Gaarde, 1 Bol og 4 Gade-

huse, et Stykke Jord og Eng ved Hovedstrupvad, i Fillerup 1 Mølle, der tolsfrit skulde male Gaardens Korn, i Odber Gaarden Egholm, i Hjørager Sogn Hjøragerhøjgaard og 2 Gadehuse, i Kanlev Sogn og By 3 Gaarde, 1 Bolsted og 2 Gadehuse, i Halling Sogn, Spøtterup By 1 Gaard og 2 Gadehuse, i Vrling Sogn og By 1 Bolsted, i Ring Herred, Malling Sogn Gaarden Skovsølling og 1 Gadehus. Desuden medfulgte 1 Gaard i Hals Herred og 1 Gaard i Fyn. I Februar s. A. vare de to Hovedgaarde med Tiliggende bleve taxerede imod hinanden. I omtrent 80 Aar var Hovedstrup Krongods, og i den Tid blev Gaarden som oftest bortkøbt. Det var en Følge af Fredsslutningen i Rjøbenhavn i Maj 1660, at Hovedstrup atter blev Privatjendom. En af de største Jordbegjædere i Skaane, der aflod sine Ejendomme i dette Ransslab til Kronen, var Hr. Jokum Gersdors, og han fik da til Gjengæld en Del jyst Krongods, hvoriblandt Hovedstrup, som snart derefter atter blev Herregaard. Hans slaanste Gøbser vare i forholdsviis god Stand, hvorimod det ham tilviste Krongods var blevet haardt medtaget af Hjender og Forbundsfaller under Krigen med Sverige.

Hr. Jokum Gersdors, Hovedstrups ny Ejer, var Søn af Kaspar Christoffer Gersdors til Søbhgaard (i Gjern Herred) og Fru Else Munk og blev født den 11te November 1611. Slægten stammer fra Lyffland, hvorfra hans Fader var indvaandret; denne blev 1605 forlenet med Sønborg Bispegaard i Riber Stift og døde 1630. Den unge Jokum Gersdors blev opfostreret med megen Omhu; hans Lærer var først Christen Klem-

RODSTENSEIE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

menſen, der blev Præſt ved Graabrødre Kirke i Viborg, og ſiden Niels Skjøtte, der fulgte med ſin Discipel til Sorø Skole og Akademi og forfattede ſin Underviſning indtil 1629, da han leſefagede ham paa en Udenlandsrejſe; den varede henimod 9 Aar og afbrødes ifkun en kort Tid, den Gang Tokum Gersdørf maatte vende hjem paa Grund af Faberens Død. Efter ſin endelige Tilbagekomſt blev han Poſtjunfer hos den udvalgte Konge, Chriſtian den fjerdes ældſte Søn, og kort efter Kammerjunfer hos Magdalene Sybille, Prinſens Huſtru. Efter tre Aars Forløb tog han Afſted fra Hoffet og ægtebe paa ſamme Tid den Hønne Tomfru Ollegaard Hvitfeld, Datter af Hr. Henrik Hvitfeld til Lillø (i Slaane), og Fru Mette Rosenkrands. Med hende ſik han adſtillige Gøbſer foruden dem, han havde arvet og kjøbt. I Aaret 1640 opholdt han ſig tre Maaneber i Sverige for nærmere at lære at kende dette Land og dets Regeringsform. Da de Suenſke 1643 gjorde Indfald i Slaane, maatte han med ſin Familie forlade ſit Herreſæde Tunbyholm, der den Gang var hans ſædvanlige Opholdsſted, og efter at have bragt Kone og Børn i Sikkerhed i Kjøbenhavn begav han ſig til Landſkronen Slot, hvor hans Huſtrus Fader var Kommandant. Det følgende Aar blev Slottet belejret, og efter nogen Tids Forløb tvunget til Overgivelse, forbi det ſtortebe Befætningen paa Levedensmidler. Aaret efter blev Tokum Gersdørf tillige med Chriſten Skeel udnævnt til Landkommisſær i Selland, hvis Forſvar de ſtulde ordne.

Ved Frederik den tredies Kroning blev han Ridder og nogle Maaneber efter Rigſraad og Stattholder i Kjøbenhavn. Han var en af Hr. Korſits Ulfelds Hjenber, blev 1652 hans Eftermand ſom Nogens Hovmeſter og ſamme Aar Lensmand paa Bornholm. Paa denne Tid ſluttede han tillige med den kongelige Kansler Fr. Chriſten Thomæſen Seheſteds og Hr. Niels Trolle paa ſit Fædrelands Vegne et Forbund med de fri Nederlande, hvilket fornbees Aar 1657. Kong Frederik, hvis ærgjerrige Dronning tragtede efter en ubdøbet Kongemagt, imedens han ſelv „meſt tænkte paa Ballet og Fyrværk“, htrede ſtor Lyſt til at angribe Sverige; imedens ſtørſte Dele af Rigſraaderne modſatte ſig Kongens Ønſke, efterdi de indſaa, hvilke ſørgelige

Følger denne Krig let kunde medføre for Fædrelandet og for Adelenſ egen Magt, var Hr. Tokum Gersdørf, der jo var af tykt Perſonligt og beſaarſag noget fremmed for ſine Standsfællers Intererſer og Kongen perſonlig hengiven, ſtemt for Krigen. Han mente næmlig, at Politikken ikke kunde tillabe Frederik den tredie at holde ſig rolig, naar hans Naboer ſtrebes med hverandre, og at det var urimeligt ikke at benytte de med ſtore Bekoſtninger hvoeruede Tropper, til dermed at ſætte ſig i Beſiddelse af et eller andet ſuenſk Landſkab; ligeledes troede han, og det vel næppe uden al Grund, at den ſuenſke Konge adbrig vilde tilgive Danmark, at det ved Danzig havde forenet ſin Flaade med Hollands, og at denne krigerſte Hvirvel ſtod paa Nippet til at overfalde de danſke Lande, ſaa ſnart han havde ſaaet Fred med ſine andre Hjenber. Saa Maaneber efter var Karl Guſtav med ſin Hær i Hjertet af Danmark, og Hr. Tokum Gersdørf gik da til Jylland for at ſørge for dets Forſvar; men den ſuenſke Konge, der ikke lod ſig ſtanſe i ſit Sejersſtog, truede ſnart endog Hovedſtaden, hviſaarſag de to forhen værende Landkommisſærer, der nu begge vare Rigſraader, ſik det Hvoer at underhandle om Fred i Høje-Taaſtrup. Da de i Februar 1658 ſtulde underſtrive de vanærende Fredsſtilkaar i Roskilde, vendte Hr. Tokum Gersdørf ſit Aſyn bort for at ſkjule ſin Sorg og ubtalte i det latiniſke Tungemaal det Ønſke, at han ej kunde ſtrive. Det varede imidlertid ikke længe, inden Karl Guſtav ſtod uden for Kjøbenhavns Porte, og da uſendtes atter Rigshovmeſteren for at tilbyde Forlig, denne Gang i Forening med de to Rigſraader Mogens Høg og Oluf Parſberg; men de afviſtes, og Hovedſtadens Belejring begyndte. Under denne ſtaanebe Rigshovmeſteren lige ſaa lidt ſin Perſon ſom de andre Rigſraader ſtaanebe fine.

Efter den kongelige Kanslers Hr. Chriſten Thomæſen Seheſteds Død 1657 var Hr. Tokum Gersdørf bleven Patron for Kjøbenhavns Univerſitet. Det var derfor til ham, at Studenterne efter Fredsſlutningen overgav et Bønſkrift om, at Beſtemmelſerne vedkommende de til deres Gavn oprettede Stiftelſer maatte vorde kundgjorte ved Trykken og efterlevede; at Kongen vilde give dem og deres Efterkommere Ret til at være Kaarbe; at de Studenter, der under Belejringen havde udmærket ſig eller ſaaet Saar, ſærbeles maatte komme i

RODSTENSEIE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

Betragning ved Embeders Dørgjævelse; at det maatte forbydes at tage Løffere til Høvmestere for danske Herrers Børn, hvilket var en Ulfik, der senere blev almindelig; at ingen Kandidat eller Student maatte hestes for Gæld; end videre bade de norske Studenter om, at nogle Professorene maatte faa det Høvær at vaage over deres Lærv, efterfom alt for mange Danske finge Embeder, endog de højeste, i Norge. Hvor vidt denne Ansøgning toges til Følge, er uvist; saa meget er i det mindste bekiendt, at Studenterne længe efter bare Raarde, mere i Følge Vedtægt, end forbi de ligefrem havde Lov dertil.

Som Rigs-høvmester holdt Hr. Jofum Gersdorp Raadningstalen, da Rigsstænderne i September 1660 samledes i Kjøbenhavn for at høre paa Raadets Nød. Efter at Striden imellem Abelen og Hoffet havde taget sin Begyndelse, iagttog Rigs-høvmesteren i det mindste en klog Tilbageholdenhed, om han end ikke ligefrem virkede til Hoffets Gavn. Han fik derfor ogsaa, efter at Statsstregen havde lykkes, Titlen af Rigsdrøft og blev Præsæs i Statskollegiet. Da Kongen paa Slotspladsen modtog Hylbing som enevældig Hærster, var Rigsdrøften den første, der afsagde Eden; allerede den Gang sølte han sig meget fag og maatte lade sig bære dib for tillige med Hr. De Gjedde at oppebie den kongelige Familjes Ankomst. I sine sidste Aar led han meget af Stenmærter og Fobværf, hvilke Lidelser ikke forbedredes ved Tanken om Fædrelandets Ulykker; hans Kræfter aftog uafbrudt, og ifkun et Par Maaneder overlevede han Revolutionen. Da han sølte Døden nærme sig, lod han sin sidste Villie opsette af Rigsraad Otte Kræg; ogsaa to andre Rigsraader, Hr. Henrik Bjelle og Hr. Niels Trolle, vare tilstede ved hans Sottefæng. Præsæs Hr. Mikkel Hencilsen Tistrup berebte ham til Døden; han bortfaldtes den 19de April 1661 i en Alder af næppe 49^{1/2} Aar. Hofpræsæs Hr. Erik Grave, der senere blev Biskop i Aarhus, holdt Rigstalen over ham; og hans Rig henfattedes først i Nikolaj, siden i Trinitatis Kirke. Kongen og Dronningen, der begge havde besøgt ham paa Dødslejet, blev betænkte af ham i Testamentet, i det den første fik hans herlige Bibliothek, den anden hans Biskedamme uden for Hovedstaden. Man unbrede sig over, at Kongen rejste til Frederiksborg, kort før Rigsdrøften skulde begraves, og at

han ej kom tilbage til Hovedstaden, inden Bisfættelsen havde funbet Sted; saa snart glemte vare den afsødes Fortjenester af Kyrste og Fædreland. Og dog havde han i høj Grad medvirket til Genoprettelsen af et fredeligt Forhold til Sverige derved, at han havde overladt Kongen sine Herregaarde Lunbyholm og Rissø samt 9 andre store svenske Godser, efterfom Søenferne krævede et bethdeligt Beberlag i staaft Jordegods for at give Affald paa Bornholm.

Ligesom saa mange andre af den Tid's udmærkede danske Adelsmænd var Hr. Jofum Gersdorp en meget lærd Herre og Videnskabernes Belynder. Under sit Ophold i Leipzig forfattede han et lidet latinft Skrift om Grunden til de store Staters Undergang, som udkom i Aaret 1632. Efter sin Hjemkomst begyndte han at samle sig et Bibliothek, over hvilket den lærde Sønderlyde Marius Meibom, der senere blev kongelig Bibliothekar, fik Ophynet. Denne skrev hertil en Fortegnelse, som han tillige med et Brev sendte til den lærde Nikolaus Heinsius, hvoraf det ses, at Bibliotheket havde en værdifuld Samling af spanske og italienske Haandskrifter. De danske Senemænd ved fremmede Hoffer kjøbte ofte Bøger til den lærde Rigs-høvmester. Paa samme Tid som Kardinal Magarin stal han have budet en stor Sum Penge for den lærde engelske Arkebiskop Ughers Bogsamling, der udgjorde 10,000 Bind; men Cromwell vilde ikke tillade, at den udførtes af England. I øvrigt var Hr. Jofum Gersdorp en meget beleven og munter Mand. — Som Rigets højeste Embedsmænd og mægtig Godsejer førte han en ubstrakt Brevvefking; af de Breve han fik, er en meget bethdelig Del i god Behold, og deraf have ikke saa historift Interesse. Mange af dem ere fra Fogederne paa hans Herregaarde og vedfomme hans egne Sager, men ere tilbels ikke uden Værd ved den Unberretning, de give om Bøndestændens og Agerdyrkningens Tilftand paa hin Tid. Nogle ere fra Videnskabsmænd, der takke ham for den Unberstøttelse, han har forumt dem, eller anbefale sig til hans Vævaagenhed. Andre indeholde Ansøgninger, saafom fra Kjøbsteder om Rettelse i Afgifter efter Krigen og fra enkelte Personer, iblandt andre fra Præsæs Hr. Klaus Nielsen i Hageskeb, der 1656 beber om et kongeligt Bestyttelsesbrev, at han ikke skulde blive mere forfulgt, „forbi han paa Præbikæftolen havde ønftet et tyvagtigt

RODSTENSEJE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

Mennefte Døden og Herdømmelsen." En stor Del indeholder Meddelelser fra danske Embedsmænd i Udlandet og andre af Statens Tjenere, deriblandt nogle fra Hr. Henrik Bjelle. I et af disse fra Aaret 1657 ønsker Amiralen at faa 200 Nordmænd eller Jyder i Steben for 250 søllandske Mætroser; især er han meget kjed af Saalkjerne, „der gjøre sig alle syge og æde som Heste“.

Hr. Tokum Gersdorfs Hustru Fru Allegaard Hvitfeld døde i Varsfæng allerede i Aaret 1655, ifkun 33 Aar gammel. Hun efterlod sin Mand fire Sønner og sex Døtre, af hvilke Henrik Gersdorf fandt Hestebøden for Fædrelandet i Slaget ved Lund 1676. Den naafuldige Ole Worch var Lærer for Rigsformesterens Børn. En af Døtrene, Komfru Sofie Amalie Gersdorf blev gift med Admiral Jens Kofsteen, og denne fik berved Hovedstrup, efter at Gaarden en kort Tid havde tilhørt Fru Sofies Søster Komfru Else Gersdorf.

Denne sidste og hendes Søstende fik endelig den 10de Maj 1674 Stjøde paa Gaarden, der den Gang stulde 3 Rrte Rug, 5 Rrte Byg, 4 Rrte Havre, $\frac{1}{2}$ Tde Smør og end videre 1 Tde Byg af en Bondegaard paa Randslev Mark, Skoven til 40 Soins Diben og adskilligt Gøds, hvoriblandt den senere nedlagte Hovedstrup By. Komfru Else døde kort efter, og fra August 1675 bleve Jens Kofsteen og hans Hustru ved de andre Arvinges Stjøde Ejere af Hovedstrup med alt Tilliggende. Ved det af Kronen udstæbte Stjøde fik de ny Ejere Ret til paa dette Gods at anlægge Hoved-, Søbe- og Ladegaarde, saaledes som de selv fandt det bekvemmeligst, og til at nyde dem med lige Frihed, Højhed og Naadighed som alle andre gamle Hovedgaarde i Danmark. Hovedstrup fik snart efter Navnet Rodstenseje. Gaarden var paa den Tid kortfæstet til en Mand ved Søren Hansen, der havde faaet Livsbrev paa den af Christian den fjerde imod et Stykke Søbejord af 1 Lønde Byggs aarlige Landstrib, hvormed hans Fader, hvis Navn var Hans Nielsen, af egne Midler havde forberedt Gaarden. Da Jens Kofsteen naturligvis selv vilde bruge Hovedstrup som Nølegaard, fik Kammerkollegiet i Maj 1675 kongeligt Paabud om at udsinde en Godtgjørelse til Søren Hansen. Aaret efter fik Amiralen Stjøde

paa en Del Krongøds i Odder Sogn. Man antager, at det er ham, der har nedlagt Hovedstrup By og forsøgt Gaardens eget Tilliggende med dens Jorder. I Aaret 1681 havde han en Retsstrid med de omkringliggende Sogne for at faa dem tounge til at udrede Omkostningerne ved Hovedstrup Broes Vedligeholdelse. Sogneboerne dømtes ogsaa til at yde de af ham krævede Afgifter. Desuagtet maa Dommen ikke have udøvet synderlig Virkning i den kommende Tid; thi allerede 1697 krævede Amiralen for Viceamtmanden Generalmajor v. Schack over Vejenes og Broernes flette Tilstand i Hads Herred og især over Hovedstrup Bro. Derefter foretog man en ny Deling af Amtets Veje og Broer, hvorved iblandt andet Vedligeholdelsen af Hovedstrup Hjælebro, 12 Alen lang og 6 Alen bred, som og Vejen fra Randslev Mark til Broen blev paalagt Randslev, Gøsmø og Halling Segne samt Hylken og Bøvdstrup Byer (begge i Bjærgager Sogn). Da imidlertid kaabe Bro og Vej forsømtes lige saa meget som hidtil, maatte Jens Kofsteen atter i Aaret 1703 sagsøge de efterladende.

Fruenten Rodstenseje og Korbæk (i Høver Sogn, Lørrild Herred) ejede Amiralen ogsaa Rannegaard (nu Rantzausgave, i Hvilsted Sogn, Ring Herred), som han havde kjøbt af Axel Sebested, der havde faaet Gaarden ublagt for sine Krav hos Kronen. Det var oprindeligt en ufri Gaard, som Frederik den tredie 1661 havde overladt den afbøde Kapitajn Bødkers Enke Lisbeth for hendes Livstid. Denne Overdragelse stabsfæstedes 1664 med det Tilleg, at Gaarden efter Enkens Død skulde tilfalde hendes Datter Anne Kirstine Bødker, der ligeledes for sin Livstid skulde have Gaarden, og 1670 bestemte Kongen, at hun end videre aarlig skulde have 10 Tdr. Rug, der ligesom tidligere skulde ydes hende fra Skanderborg Slot, og endelig, at der aarlig skulde gives hende 30 Rdlr., for at hun dermed kunde udrede sine Afgifter. Jens Kofsteen havde maattet finde sig i, at Kapitajnens Enke beholdt Gaarden i Fæste, efter at han havde kjøbt den; men han havde gylbig Aarsag til at føle sig brøstholden ved, at ogsaa Datteren skulde have Brugen af hans Gaard. Han henvendte sig derfor til Kongen med Indsigelse derimod, hvilket havde til Følge, at Kongen 1679 paabød, at den sjødt nævnte paa anden Maade skulde

RODSTENSEIE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

forsørges. 3 November 1695 gav Christian den femte sit Samtykke til, at Rannegaard maatte oprettes til en Søbegaard, og at den maatte nyde alle dermed forbundne Rettigheder, naar det fulde Maal af 200 Tdr. Hartkorn Bøndergods lagdes til Gaarden paa de sædvanlige Vilkaar, og imod at Ejeren i den Anledning udbredede 617 Rdlr. 1 Mk. 7 St. til Statskassen, et Vidnesbryd om, at slig Rettighed stundum maatte kjøbes.

Jens Kobsteen, der, efter alt hvad man kan sjonne om ham som Godsejer, var en virksom Mand, hvis Brevet det især var at forbedre sine Gaarde og Gøbfer, var en Søn af Sten Kobsteen til Verbøl og Fru Margrete Urne og havde i sine yngre Aar været i England, Holland, Italien, Spanien og flere evropæiske Lande samt i Asien og Egypten. Han udmærkede sig ved flere Veltigheder som Søkriger. 3 Aaret 1675 var han Viceamiral og fik, efter i Maj og Juni at have ført Tropper over til Holsten, Post i Øresund med 1 Pinieskib, 4 Fregatter og 2 mindre Skibe for at undersøge alle forbiøjsende Fartøjer og tilholde dem „at stryge“ for hans Flag. Da Krigen med Sverige Aaret efter var begyndt, havde han, der nu var bleven Amiral, Befalingen over 4 Pinieskibe, hvorved han forsøgte Hr. Niels Juel's Flaade. Under Kampen ved Rygen paastod den hollandske Kontreamiral Altemonde, at Jens Kobsteen ikke havde gjort sin Pligt; men efter at denne havde faaet Sagen undersøgt, viste det sig, at slig Paastand var ugrundet; Altemonde maatte give ham en Respektsklæring, og de i Sagen optagne Forsørsdokumenter bleve afrede til Kuerne. Fra Slutningen af Maj d. A. krøjsede han med nogle faa Skibe først i Kattegattet og senere i Vesterhavet indtil henimod Aarets Slutning. Under Slaget i Røge Bugt den 1ste Juli 1677, havde han sit Flag paa Pinieskibet „Tre Kroner“ der førte 68 Kanoner og havde en Besætning af 420 Mand. Efter i Begyndelsen af Aaret 1678 at have været ihjelskudt med Udskrivning og Hævring af Søfolk deltog han s. A. i Panthgangen paa Rygen. Siden denne Begivenhed var hans Deltagelse i Krigen ubetydelig, og efter Freden 1679 har han vist nok tilbragt den meste Tid paa sine Gøbfer. Han døde 1706 i en Alder af 73 Aar og ligger tillige med sin Hustru begravet i Odder Kirke; et smukt Mindesmærke af Marmor

betegner deres Hvilested. Paa Kobstenseje hænger et Maleri, der er 44 Tommer højt og ligesaa bredt; de to Billeber, det indeholder, skulle være Jens Kobsteens og hans Hustrus Portrætter.

Efter deres Død tilfaldt Kobstenseje og Rannegaard med Gøbfer deres Datter Fru Ollegaard Kobsteen, og hendes Mand Øverste Frederik Christian Rangkau til Estvadgaard, der var Halbroder til Generalerne Johan og Søren Rangkau. Den nu Ejer kjøbte en Del Bøndergods fra Rytterdistrikterne især i Ribe og Siborg Amter for en Pris af 40 Rdlr. for hver Tønde Hartkorn; Skjødet blev udfærdt Aar 1717. Ligesom hans Hustrus Fader tidligere, maatte han søgsøge vedkommende Bønder for Omkostningerne ved Hovedstrup Bros Vedligeholdelse. En meget vigtigere Rets sag havde han imidlertid med en Del Bønder om, hvor vidt disse vare Selvejere. En Kommission affagde Renselse i Sagen; den gik Bønderne imod, hvorpaa de lode Sagen gaa til Højesteret, som hjemviste den til en ny Paafjendelse; ved denne tabte de atter, og dermed lode de Sagen falde. Der kan næppe være Tvivl om, at de sælvede Kommissionstomme ikke ere overensstemmende med Lov og Ret. 3 Dommene kaldes Bønderne „Selvejere af Brug, men ikke af Eje,“ og det udtales, at dersom de for Fremtiden lode sine Gaardes Hygninger forfalde, skulle de have tabt sin Selvejenomsret. Uagtet Dommerne altsaa indrømme dem en vis Selvejenomsret, frastjæle de dem dog i samme Aandebrevet Ret til at være Selvejere. 3 Følge hvad der under Retsstriden er ophlyt ved Skjøder og Tingsvidner, maa de have været virkelige Selvejere; men det gik dem som faa mange andre i sine Enevæltens værste Dage; det var den Gang langt vanskeligere for Smaafolk at faa Ret end tidligere i Abelsvæltens saa meget udfregne Tid.

3 Aaret 1724 var Øverste Frederik Christian Rangkau død, og efter ham tilhørte Gaarden hans Enke Fru Ollegaard Kobsteen. Deres Portrætter hænge paa Gaarden; daade ere de malede paa samme Billebe og hver for sig. Deres Egteskab var barnløst, hvidskaarf Kobstenseje ved Skiftet efter Fru Ollegaard og ved en Anevforening af 5te April 1736 tilfaldt Major Malte Sehested, der var gift med Sofie Amalie Rangkau. Han

RODSTENSEJE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

var en Søn af Jens Sten Sehested, der selv var en Slægtsbarn af Hr. Hannibal Sehested. Paa Rodstenseje gjemmes det kongelige Patent af Aar 1676, i Kraft af hvilket Jens Sten Sehested optoges i den danske Adelsstand. Denne Gren af Witten, hvis Naaben skal være Sehestedernes med tilføjet Dørbjælke, hvorved den nægte Herkomst betegnes, har dog i Almindelighed ubeladt denne Bjælke. Paa Rodstenseje findes endnu et Bærelse, der overalt er beklædt med broderede Tapeter, hvorpaa dette Naaben uden Dørbjælke afbrydes med andre Broderier af Blomster og lignende Figurer. I Aaret 1736 udgjorde Rodstenseje 41 Tdr. 7 Eptr. 2 Fdk. Hartkorn Ager og Eng, 1 Tde. 6 Eptr. = Fdk. 2 Alb. Skovsklyb, fri Hovedgaarbtægt. Til Gaarden hørte Odder og Randlev Konge- og Kirketiender samt Tønsstrup Kirketiende og 241 Tdr. 5 Eptr. 1 Fdk. 1/2 Alb. Ager og Engs, 6 Tdr. 1 Eptr. = Fdk. 2 Alb. Skovsklybs og 11 Tdr. 6 Eptr. 1 Fdk. Mølleklybs Partion.

I Forening med F. Rantkau til Rannegaard og E. Rathlou til Rathloubal oprettede Malte Sehested en Skole for Morskole, Pillerup og Snærild Byer. Med Gaarden havde han faaet Randlev Kirke- og Kongetiende; men ved Kommissionsdom mistede han begge Tiender, og den Skabne havde ogsaa Ejene af Gersdorfslund og Dybbaa, i det de ved samme Dom mistede Vosmer, Halling, Torriid og Hundslund Kirke- og Kongetiender, paa Grund af at disse Tiender i sin Tid af Kongen vare overbrugne Ejere af Dybbaa som uafhængelige. Da de alligevel vare blevne solgte, anlagde Kronen Sag med det oven nævnte Udsalg; men for en billig Pris folgte Tienderne atter til de tre Godeejere; det kom jo ifkun an paa at faa nogle flere Penge i den bundløse Statskasse. Ralsbretten tog Kongen tilbage, og Kongetienderne overdroges kun for den Tid, de daværende Ejere og deres Efterkommere havde de tre Gaarde. Skjønt Ralsbretten indbroges, udvædes den dog siden af hine Kirkeejere, uden at nogen Hjemmel nu kan opgives derfor, i det mindste hvad Randlev Kirke angaar; efter at de nævnte Gaarde ere komne ud af de daværende Ejeres og deres Afkomns Hænder, ere hine Kongetiender tilfaldne den lærde Skole i Aarhus. Malte Sehested, der tilfiddt blev

Dverste, forlod denne Verden i Aaret 1754, og Gaarden tilhørte derpaa i en lang Aarrække hans Enke Fru Sofie Amalie Sehested. Efter alt hvad man kan skjønne, har hun været en forstantig Kvinde, der med Sparommelighed og Dygtighed styrede sine Ejendomme. Da en Gang en ung Mand ved Navn Schou var bleven hende anbefalet til Godeforvalter, og han fremstillede sig for hende, sagde hun til ham: „J ser mig noget grøn ud!“ Hun antog ham imidlertid til Forvalter og paalagde ham, at han ikke maatte give Bønderne Hensland med Udredelsen af Landgilde og andre Afgifter; „thi,“ sagde hun, „der skal være Orden i alt.“ Den unge Mand overhøit troligt hendes Forbud; der var albrig nogen Atterstade, i det ender i rette Tid udrede, hvad han skulde; men det varede ikke længe, førend Forvalteren opgæbe, hvorledes dette gif til; Bønderne gif nemlig til Fruen for at laane de Penge, de ikke havde paa rede Haand, og gæbe dem derpaa til Forvalteren, og paa den Maade blev der Orden i alt. Selv efterfaa Fruen meget nøje alle Regnskaber. Allerede i September 1767 lod hun opsætte sin sidste Villie og foresatte deri, at af hendes Vorn skulde den yngste Datter Jomfru Mette Sofie Sehested arve Rodstenseje med Gode og Tiender imod at give sine Medarvinge 34,000 Rdlr. Fruens Portræt, der er malet i hendes 50de Aars Alder, hænger endnu paa Gaarden. Hun omfikkede Tiden med Egheden i Aaret 1790 og havde saaledes været Gaardens Ejerinde i en Tid af 54 Aar.

I Medhold af hendes sidste Villie udstædte Amtmand Bülow i Skanderborg som Skifteforvalter i hendes Bo Skjøde paa Rodstenseje med alt Tilliggen til hendes yngste Datter og dennes Kæteskælle Dverstelientnant Peter v. Weinigel. Ager og Engs Hartkorn og Skovsklyb var da uforandret; men Bøndergødsset udgjorde 260 Tdr. 3 Eptr. 2 Fdk. 1/2 Alb. Ager og Engs Hartkorn og dets Skov- og Mølleklyb 18 Tdr.; dermed fulgte Randlev Kirke-, Korn- og Kvægtiende og Odder Kirke- og Konge-, Korn- og Kvægtiende. Paa disse Ejendomme hylede der ifkun 2,500 Rdlr. Gæld. Dverstelientnant Weinigel indgif Forening med Hæsterne om Høeriet. Kun faa Aar ejede han Gaarden; thi han døde 1797. Hans Enke havde derpaa

RØDSTENSEIE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

Gaarden i obstillige Aar. Hun søgte og fik Tilladelse til at afhænde Bøndergødet paa det Bilskaar, at Gaarden dog behøvedt fuldstændig Søedegaardret; ligeledes fik hun Lov til at udskyffe denne, naar der ikkun blev en saa stor Hoveddel tilbage af Gaarden, at der kunde holdes en Rytterhest derpaa. Hun synes fremfor alt at have været betænkt paa at faa rede Penge; det var Karfagen til, at hun udstædte usædvanlig mange Fæstebreve. Tilslut sigte hun næsten alt Fæstegødet; men hun havde ikke Ord for at anvende Pengene paa den bedste Maade. Hovedgaarden blev dog ikke udskyttet.

Ved Skjøde af 8de Januar 1817 folgte hun sine Gjenomme til Kammerjunker Christian Magnus v. Bøse, der var gift med hendes Broders Jens Frederik Sehesteds Datter Sofie Amalie Rankau Sehested, Enke efter Grev Ditlev v. Trampe. Da var Bøndergødet ikkun 16 Tdr. 5 Eptr. 3 Fdk. 1 Alb. Ager og Engs Hartorn og 1 Tde 3 Eptr. 2½ Fdk. Skovsklyb; foruden de før nævnte Tiender medfulgte Kongens Del af Havretinden af Dvenstrup og Soorbøl Byer, som Weinigel havde kjøbt, nogle smaa Gjenomme, der vare indkjøbte af sidst nævntes Enke, og Besætning og Egsøer. Kjøbsummen var ikkun 20,000 Rdr. Navneværdi. Sofie Amalie Rankau Sehesteds Willebe findes paa Gaarden; det er smukt og godt udsøet og malet, imedens hun endnu var ung og ugift. Hun var udmærket ved sin Skjønhed, blev født 1766 og gift med Grev Trampe i en Alder af 17 Aar; Enke blev hun 1793 og noget senere Bøse's Hustru. Dette Eglestøb var ingenlunde lykkelig. Imedens Bøse ejede Gaarden, nedbrødes den nu forfaldne Dvenstrup Kirke, til hvis Udelæggelse allerede Jomfru Else Gersdorf 1674 havde faaet Kongens Samtykke; men i al den Tid havde Kirken blevet staaende, efterhøi Bønderne havde bedet Jens Kobsen staaende den, imod at de selv holdt den ved Lige. I Følge det Amiralen foreskrevne Bilskaar havde han givet Odder Kirke en saadan Tilbygning, at den derved blev en Korokirke. Paa Gaarden habes enkelte Levninger fra Kirken, saasom flere Graniitsøen og to Døbefonter, hvilke nu ere henfattede paa de smukkeste Steder i Haven; ligeledes skal Gaardens Ur have hørt til Kirken. Odder Sogn, som langt tidligere havde modtaget en Forøgelse af et andet Sogn, hvis Kirke, der

skal have hedet Udo Kirke, har ligget i den vestlige Del af det nuværende Odder Sogn, og høortil ogsaa bl. a. Fillerup By har hørt, er derved blevet det største i Aarhus Amt og et af de største i Danmarks Rige.

Efter Bøse's Død behøvedt hans Enke ikke Gaarden, efterhøi denne blev afhændet ved offentlig Salg i Aaret 1835 for 50,400 Rdr. til B. Hagemann. Da bestod Rødstenseje af 41 Tdr. 7 Eptr. 2 Fdk. Ager og Engs og 1 Tde. 6 Eptr. = Fdk. 2 Alb. Skovsklybs Hartorn, og Bøndergøds Ager og Eng omtrent 7 Tdr. og = Tdr. 2 Eptr. 1 Fdk. 1¼ Alb. Skovsklyb, en Frelstov paa Odder Mark uden Hartorn og et Tørvestifte i Mørsholt Mose af = Tdr. 2 Eptr. 2 Fdk. 1 Alb. Hartorn. Hagemann folgte Gaarden til Ejeren af Møsgaard, nuværende Kammerherre og Stiftamtmand i Aarhus L. C. Dahl, og Proprietær H. C. O. Møller for en Kjøbsum af 190,000 Rdr., hvilken Værdi Rødstenseje havde opnaaet for største Delen som Følge af de forandrede Lidsforhold. Skjødet udstædtes den 12te December 1857. Den Gang ligesom nu udgjorde Gaardens eget Ager og Engs Hartorn efter den ny Matrikel 49 Tdr. 6 Eptr. 1 Fdk., Bøndergødet i Odder og Randslev Sogne 6 Tdr. 5 Eptr. 1 Fdk. 1¼ Alb., det omtalte Tørvestifte = Tdr. 3 Eptr. 3 Fdk. 2 Alb.; Gaardens egen Skovsklyb var uforandret; men Gødsfets Skovsklyb var ikkun 1 Skpe. 3 Fdk. 1¼ Alb., nemlig en Stov paa Dvenstrup Mark; ogsaa Frelstoven paa Odder Mark fulgte med.

Det har været og er endnu en vigtig Opgave for de nuværende Ejere at forbedre Gaarden paa enhver mulig Maade og især, saa vidt det kan lade sig gjøre, at gjengive Stuehuset sin ældre og smukkere Stikfelse. I dette Hjemmeder den høide Farve, høormed Bygningen tidligere var overstrøgen, atter borttaget, saa at de røde Sten med de høide Fuger ere komne til Synne, ligesom og ny Vægge ere indmurede allevegne, høor dette maatte anses høvdenligt. — I den senere Tid havde man op høort med at høide Stude, hvilke endnu fandtes høer 1835; men Mejeriet var anbragt paa en saadan Maade, at alt dets Afkast høb ud i den endnu tiloversblevne Del af de gamle Grave; nu er dette saaledes forandret, at Mejeriet, der tidligere saa at sigte var i selve Haven, ved en lang og smuk Brandmur abeles er afsluttet fra den; fra en Allan paa

RØDSTENSEJE,

fordum Hovedstrup, i Jylland, opført 1681.

Stuehuset er der Nedgang til Haven; en Bro fører over de gamle Grave, der nu ere blewne forandrede til Parter i Haven, tilføls tæt ved Hovedbygningen. Fra denne er der saaledes nu Afgang til Haven, i Steden for at man tidligere iffun ved at gaa igjennem Vorgegaarden og den store Labegaard kunde komme til den. Mejeriet er ogsaa ved en Brandmur skilt fra Vorge- og Labegaarden, hvilken sidste ligeledes er fjærnet fra Haven ved saadanne Mure. Et stort grundmuret Kærnehus og et lignende Svinehus ere blewne opførte. Tidligere var Hovedadgangen til Gaarden en Vej fra Ost over Markerne; nu derimod er den fra Vest over Engen igjennem Stoven og fra denne igjennem en Allé. Derved er det hele meget forskjøttet; men slikt Arbejde har været forbundet med store Vanskeligheder og Udgifter, eftersom Engen maatte fylbes og en stor Daffe udgraves. End videre har man i længre Tid været i Færd med at affive Agerjorderne, hvilket Værk nu næsten er fuldført. Som Følge af disse mange Forbebringinger er Kvægbesætningen nu forøget til imellem 180 og 200 Køer; det sidste Antal holdes om Vinteren, hvisaarfag Kostaalen har faaet en Tilbygning. Udbyttet af Korn og Smør er

meget tiltaget især i Godhed, og Rødstensejes Smør er stærkt søgt, ogsaa i Udlandet. Hovedgaardens Fladeindhold er omtrent 438 Tdr. Land, hvoraf 382 Tdr. Land Ager, 42 Tdr. Land Eng og 12 Tdr. Land Skov; men desuden høre dertil en Mose paa omtrent 8 Tdr. Land og Skove paa omtrent 60 Tdr. Land.

Hovedbygningen, der er af svært Egebindingsværk og en Etage med høj Kjelber, bestaar af to Fløje og er opført af Jens Rødsteen i Aaret 1681, hvilket Aarstal staar paa Huset; Kjelberetagen er bygget af Kampesten. Det Taarn, hvorigjennem Indgangen paa Forsiden er, har Øverst Malte Sehested tilføjet; det naar ikke højere end til Lagrbygningen. Stuehusets Indre er af de nuværende Ejere forbejret, og de gamle Malerier, der tidligere vare ophængte paa Gange og i Vulkertamre, ere blewne istandsatte og have nu sin Plads i Gaardens smukkeste Værelse. Med disse og lignende Forbebringinger haabe de at vedblive, indtil Rødstenseje har naaet den Værdi, den bør have efter sin heldige og skjønne Beliggenhed og sine ubmærkede Jorder.

